

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Le ustani, ubočni narod moj,
do danes v peah teptan,
pepelni dan ni dan več tvoj,
tvoj je - vstajenja dan!

Simon Gregorčič

Letnik IV.

Celovec, v sredo 19. I. 1949

Štev. 6 (191)

Ljudska univerza - mecilo naše
kulturno-prosvetne delavnosti

Delo slovenske prosvete v letih pred vojno je obstajalo skoraj zgolj v prireditvah. Tudi današnja poročila na občnih zborih se izčrpavajo večinoma ob naštevavanju prireditev, po katerih tudi največkrat merimo aktivnost naših društev. Če pogledamo globlje, pa vidimo, da so te prireditve le mogočni kresovi, ki trenutno zažarilo in predstavljajo največkrat le zunanji videz, da pa nikakor nimajo tistega prevzgojnega in preoblikovalnega vpliva na človeka, ki bi ga moralo imeti življenjsko kulturno-prosvetno delo.

V stremljenju za novimi, učinkovitejšimi oblikami prosvetnega dela Slovenska prosvetna zveza letos organizira po vseh večjih krajih tako imenovane »Ljudske univerze«. Kjerkoli so lepaki ali vabila pozivali na obisk Ljudske univerze, je ljudstvo z nekakim dvomom prihajalo in spravevalo za nepoznano »novotarijo«. Toda s prvim večerom je bil povsod led prebit: danes povsod z zanimanjem in veseljem pričakujejo naslednje predavanje v vaški visoki šoli.

Ljudska univerza je danes nedeljska šola, kakor jo je nekoč zasnoval vneti prosvetni delavec škof Slomšek. Kakor je v nedeljski šoli naše ljudstvo pred sto leti spoznavalo slovenski svet, tako se pogloblja tudi danes na Ljudski univerzi v spoznavanju lastnega slovenskega sveta v njegovem zgodovinskem razvoju in njegovi rasti. Česar sovražna šola od leta 1920 naprej ni prikazala, o čemer dosledno molčilo tudi v današnji šoli, o vsem tem slišimo v predavanjih na večerni visoki šoli Slovenske prosvetne zveze. Temeljita predavanja nam prikazujejo vso dolgo trnjevo pot našega ljudstva skozi stoletno tlačanstvo do njegove dokončne nacionalne in socialne osvoboditve, ki jo je že dosegel narod v svobodni domovini. V skupnem razmotrivanju po predavanjih nam postaja vedno bolj jasno, da je samo ljudstvo tista revolucionarna in ustvarjalna sila, ki s svojo borbo odstranjuje ovire in trga okove, s katerimi neljudski vladodržci poskušajo zavirati razvoj in izgraditev boljših življenjskih pogojev za izkoriščenega malega človeka in odvisni tlačeni narod. S poglobljanjem v ideje, cilje in uspehe naše narodno-osvobodilne borbe, ki je še danes slej ko prej del uspešne borbe vsega naprednega sveta, nujno raste v nas vera v uresničitev stoletnih želja našega ljudstva po svobodi in zdravi življenju z matičnim narodom. In pred nas stopijo kot vodniki in preroki vsi naši veliki pesniki in pisatelji od Trubarja in Linhartarja preko Prešerna, Aškercarja in Levstika mimo glasnika naših dni Ivana Cankarja pa do Župančiča in naših najnovejših stvarjavcev slovenske knjige in v njihovih delih hkrati spoznavamo in vzljubimo lepoto slovenske besede in globino slovenskega duha. Ob tem spoznanju pa raste naša ljubezen, raste naša zavest, raste naša vera, da smo, oboroženi z znanjem, zanosnejši in odpornejši v borbi ter bolj pripravljeni in zrelejši tudi za potrebne žrtve.

Ljudska univerza pa ne bi bila visoka šola, da ne bi hkrati kazala tudi pot do rešitve vsakdanjih perečih vprašanj našega človeka. Zato nam zdravniki, gospodarstveniki in zadržniki govorniki o problemih naše vasi in obravnavajo stvari, ki zadevajo vsakega izmed nas. Nič čudno, da so zato prav ta predavanja posebno živahna in se v diskusiji oglašajo naši gospodarji in gospodinjice s svojimi življenjskimi izkušnjami, da se ob njih učijo predavatelji in poslušalci. Na teh vaških večerih končno kulturna centrala črpa vsebino in obliko za svoje bodoče delo, ki more biti uspešno in plodovito le v trdni življenjski povezanosti s skrbmi in težnjami našega delovnega ljudstva.

Tako je Ljudska univerza v resnici pra-

Kaj je dal Marshallov načrt
Franciji v letu 1948

Moskva. Radio Moskva prenaša komentar Vasiljeva z naslovom »Kaj je dal Marshallov načrt Franciji v letu 1948«.

Govoreč v začetku članka o državnem proračunu, poudarja Vasiljev, da so z njim določili novo zvišanje davkov za 140 milijonov frankov in sicer na račun srednjih slojev in posrednih davkov, kar bo še poslabšalo že itak resno stanje delovnih množic.

Ko pojasnjuje, zakaj gospodarstvo v Franciji vedno bolj propada, pravi Vasiljev:

»Na to vprašanje jasno odgovarjata dve številki v francoskem proračunu. Medtem ko znaša v proračunu dohodkov ameriška pomoč iz Marshallovega načrta 280 milijard, znašajo izdatki, ki jih nalaga isti načrt, 380 milijard frankov, v resnici pa še to število ni stvarno. Velikansko naraščanje vojaških izdatkov je neposredna posledica zunanje politike francoske reakcije, ki služi interesom Wall Streeta. S podpisom bruseljskega pakta so francoski vladajoči krogi privolili, da spremene Francije v vojaško-strateško oporišče ZDA, francosko ljudstvo pa v pehotno rezervo zahodnega vojaškega bloka. Francija potroši za oborožitev že sedaj veliko več, kakor v predvojni letih, ko je državo ogrožala hitlerjevska napadalnost. Toda v ZDA že pripravljajo nove načrte, s katerimi bodo prisilili zahodno-evropske podložnike na še hujšo oboroževalno tekmo.

Leto 1948 ni prineslo Franciji prav no-

benega uspeha v proizvodnji. Potekalo je v znamenju industrijskega nazadovanja. Do junija 1948 ko je bil podpisan francoskoameriški sporazum, je znašal indeks industrijske proizvodnje 114 (leta 1947 100), dočim je v avgustu padec na 97, v oktobru pa na 92. Nazadovanje je razumljivo, če upoštevamo, da dobiva Francija po Marshallovem načrtu to, česar ameriški industriji nikjer ne morejo prodati, ne pošljejo pa ji tega, kar njena industrija najbolj potrebuje. Tako je n. pr. dobila Francija lani od aprila do novembra iz ZDA tobaka za 1 milijon 600.000 dolarjev, čeprav ga ima sama dovolj, traktorjev, ki jih nujno potrebuje, pa so ji poslali le neznatno količino. Francoska vlada mora plačevati trikratno ceno za ameriški premog, čeprav ima po reparacijah nesporno pravico do rurskega premoga, ki bi ji prihranil dosti milijonov frankov in ji omogočil proizvodnjo železa za izdelavo strojev, vagonov in ladij.

Toda reakcionarnih francoskih krogov to ne zanima, ker delajo po diktatu Wall Streeta, ta pa jim nalaga popolnoma nasprotno nalogo. Ovirati morajo na vsakorvstne načine industrijski razvoj Francije in pripravljati ugodne pogoje za široko prodiranje ameriškega kapitala v Francijo, ki naj bi postala kolonija prekooceanskih monopolov.

Prav v tem času se je kupna moč francoskih delovnih množic zmanjšala v primeri s predvojno dobo za več ko dvakrat,

cene pa neprestano naraščajo. Vsaka nova francoska vlada je začela, čim je prišla na oblast, najprej zviševati posredne davke, s tem v zvezi pa tudi cene. Tako se je že tri dni po sestavi Queuilleove vlade kruh podražil za en in pol krat, tobak za 40 odstotkov, prav tako so se zvišale tudi pristojbine in plin itd. Nista minula še dva meseca, pa je vlada že napovedala novo zvišanje cen, ki je vedno prinašalo profite verižnikom in oderuhom.

Francoski delavci se odločno bore proti pohlepu velikih podjetij. Vse leto 1948 je potekalo v znamenju množičnih stavk. Splošna stavka rudarjev, ki je reakcija ni mogla streliti niti z izzivanji niti z nasilji, je prikazala visoko razredno zavednost francoskih delavcev in njihovo junaštvo. Splošna stavka je pokazala, da je v Franciji močna sila, ki je sposobna braniti in zavarovati življenjske interese delovnih ljudi — francoskega proletariata.

Nov porast cen v Franciji

Pariz, (Tanjug). Zaradi povišanja davkov na proizvodnjo so cene industrijskih izdelkov ponovno skočile za 2 do 7 odstotkov. V zadnjih dneh so narasle cene jekla, cimenta in aluminija za 4 do 6 odstotkov. Prav tako so narasle cene olja in maščob za 4 do 6 odstotkov, moke za 2,5 odstotkov, testeninam za 4 odstotke in sladkorja za 3,5 odstotkov.

danske prestolice je vse polno britanskih vojakov in oficirjev.

Poročila nadalje poudarjajo, da prihaja na letališče Mafrak na transjordanskem ozemlju vsak dan po 10 prevoznih letal, ki dovažajo na britansko letalsko oporišče orožje in vojaško opremo.

Britanci se vmešavajo v spor
med Izraelom in Egiptom

London, (TASS). Neodvisna laburistna Prytt in Platts Mills sta objavila izjavo, v kateri je rečeno: Stališče britanske vlade, ki je poslala čete v Palestino in katere letala krožijo nad področji vojaških operacij, je mogoče istovetiti s poskusom vmešavanja v spor med Egiptom in Izraelom. Če se bo to nadaljevalo, bo Velika Britanija pretegnjena v vojno na Srednjem vzhodu. Zelo žalostno je, da so bila zaradi te napačne politike že žrtvovana britanska življenja. Menimo, da se morajo britanske čete umakniti in da mora prenehati vsako vmešavanje, tako da bosta mogli vlada Izraela in arabske države neovirano sklepati trajno mirovno pogodbo. Velika Britanija bi mogla mnogo prispevati za vzpostavitev na tem delu sveta, če bi priznala izraelsko vlado.

Berlin. — Britanski vojaški guverner v Nemčiji je prepovedal uvoz vseh sovjetskih časopisov, knjig in publikacij v britansko cono Nemčije. Prepovedane so tudi znanstvene in šolske knjige. Agencija ADN poroča, da so britanska zasedbena oblastva prepovedala nemškemu oseblu britanskih ustanov v Berlinu poslušati oddaje berlinskega radia in drugih demokratičnih radijskih postaj. Osebe, ki bi prekršile to odredbo, bodo takoj odpuščene.

Washington. — AFP poroča, da je senator Lodge predložil ameriški Kongresu zakonski načrt, ki določa rekrutiranje 25.000 tujcev v ameriško vojsko. Rekrutirani tujci bodo služili na Aljaski in na področju Karibskega morja in Antilov.

Varnostni svet naj intervenira zaradi vmešavanja
Anglije v vprašanju Palestine

Tel Aviv, (Tanjug). Radio »Glas Izraela« poroča, da je vlada Izraela zahtevala intervencijo Varnostnega sveta zaradi pristrajnega britanskega vmešavanja v položaj v Palestini.

Predstavniki Izraela v Lake Successu je dobil navodila, naj zahteva od Varnostnega sveta, da bi proučil kršitev suvereno-

Britanci iscejo pretvezo za zasedbo južne Palestine

Moskva, (TASS). »Trud« piše, da obstoji dejansko tajen načrt britanskih in ameriških vodilnih krogov za »ureditev« palestinskega vprašanja v njihovem lastnem interesu. List piše, da so si od 29. novembra 1947, t. j. od trenutka, ko je Generalna skupščina OZN sprejela sklep o delitvi Palestine v dve neodvisni državi, britanski vodilni krogi prizadevali dokazati, da je Britanija v palestinskem vprašanju strogo »nevtralna«, vendar se je ves svet zavedal dejstva, da je ravno Britanija izzvala vojno med Arabci in Židi.

Poudarjajoč veliko zanimanje vojaških in političnih krogov ZDA za Palestino zaradi važnega strateškega položaja te dežele, ugotavlja »Trud«, da ZDA in Britanija ukrepajo vedno sporazumno, kadar gre za ustanavljanje kolonialnega režima v Palestini ali v drugih deželah Bližnjega vzhoda. Britanci iščejo pretvezo za zasedbo vse južne Palestine in postavitev Varnostnega sveta pred izvršeno dejstvo.

va vaška šola našega delovnega človeka. Iz dneva v dan raste med našim ljudstvom zanimanje za to visoko šolo, ki je danes dejansko skromno nadomestilo za pomanjkanje prosvetnega doma kot kulturnega središča napredne vasi. Ljudska univerza je zaradi tega tudi prijemljiva in učinkovita propaganda za potrebo izgraditve prosvetnih domov, katerih gradnja bo Slovenska prosvetna zveza letos razširila tudi na druge kraje Slovenske Koroške.

sti ozemlja države Izrael po letalih Velike Britanije kakor tudi vprašanje koncentracije britanskih sil v Vzhodnem Sredozemlju in vzdolž sionske meje.

Predstavniki zunanjega ministrstva Izraela je naglasil, da vse to jasno kaže na vojsko intervencijo Velike Britanije glede na palestinsko vprašanje.

Prepričani smo lahko, da bi v primeru, če bi britanske čete okupirale južno Palestino, ostale tam »na prošnjo« kralja Transjordanije, podobno kot v Grčiji in Južni Koreji. Vendar pa je videti, da so vodilni krogi ZDA in Britanije uvideli dejstvo, da imajo narodi Palestine in drugih bližnjevzhodnih dežel veliko izkustvo v borbi za svobodo in narodno neodvisnost proti britanskemu imperikalizmu.

Vsak dan bolj prepričuje daljnovidne arabske voditelje, da se morejo narodi, ki prebivajo v Palestini, iznebiti vmešavanja imperikalistov v njihove domače zadeve samo z ustanovitvijo neodvisne arabske države v Palestini vzporedno z izraelsko državo.

Iz Amana poročajo, da so Britanci v Transjordaniji rekvirirali vsa prometna sredstva za potrebe britanskih čet. Arabska legija, ki so jo prej smatrali za transjordansko, je prešla sedaj pod britansko vrhovno poveljstvo. Po ulicah transjor-

Ljudska univerza, ki jo danes obiskujeta poleg v življenjski borbi osivelega starčka tudi v narodno osvobodilni borbi prekaljeni partizan in mladi pionir, mora po vseh naših vaseh postati resnična vzgojna ustanova vsega našega delovnega ljudstva. Predvsem njeni uspehi, v kolikor bomo potom nje uspeli prevzgojiti našega človeka v zavestnega in neustranjenega borca za naše nacionalne in socialne pravice, bodo v bodoče merilo naše kulturno-prosvetne delavnosti na vasi.

O sedanjem položaju v Nemčiji

Berlin, (IP). Predsednik Enotne socialistične stranke Nemčije Wilhelm Pieck je imel z urednikom berlinskega dnevnika »Neues Deutschland« daljši razgovor o sedanjem položaju v Nemčiji in ob tej priložnosti med drugim izjavil:

Razdelitev Nemčije in razcepitev Berlina na dva dela, ki so jo izvedle zapadne okupacijske velesile, je vsekakor največji politični dogodek v letu 1948, ki so ga omogočile nemške meščanske stranke in desničarski voditelji socialno demokratične stranke.

Na vprašanje, kakšne posledice izhajajo iz tega ravnanja za nemški narod, je Wilhelm Pieck odgovoril, da ima razdelitev zelo težke posledice za ves nemški narod, predvsem pa za prebivalstvo zapadne Nemčije. Obnovitev nemškega gospodarstva, ki ga je razbila Hitlerjeva vojna in odstranitev bede in revščine delovnega ljudstva, je sedanja razdelitev Nemčije zelo otežkočila, v zapadni Nemčiji pa celo povsem onemogočila. V zapadni Nemčiji delovno ljudstvo ni smelo prevzeti koncernov in velepossestev, katerih lastniki so bili vojni zločinci. Tam je bila obnovljena tudi moč starih monopolistov, ki so vojno povzročili; s tem pa se je povečalo tudi izkoriščanje in zatiranje delovnega ljudstva, katerega življenjska raven pada iz dneva v dan. V zapadni Nemčiji sploh ne more biti govora o demokraciji, ki bi dala delovnemu ljudstvu vsaj malenkostne pravice.

V vzhodni Nemčiji pa je razvoj obraten. Ob učinkoviti pomoči sovjetske okupacijske uprave gospodarska izgradnja napreduje vedno bolj. Z ustanovitvijo enotnega delavskega gibanja in s sodelovanjem s protifašističnimi in demokratičnimi elementi v meščanskih strankah se vedno bolj izboljšuje položaj delovnega ljudstva.

Na vprašanje, kako bo Enotna socialistična stranka postopala proti razbijanju Nemčije, je Wilhelm Pieck odgovoril, da Enotna socialistična stranka mora biti in tudi bo v najožji zvezi z ostalimi demokratičnimi strankami in množičnimi organizacijami in se tako borila za enotno Nemčijo in pravično mirovno pogodbo.

Enotna socialistična stranka bo tudi napravila vse, da bo za ta boj pridobila tudi delovno ljudstvo v zapadni Nemčiji.

Na stalne trditve zapadnega tiska, da hoče Enotna socialistična stranka izvajati v vzhodni Nemčiji samovlado, je Pieck odgovoril, da so takšne trditve smešne. Zapadni tisk tudi trdi, da hoče Enotna socialistična stranka s pomočjo diktatorskih ukrepov izvesti nacionalizacijo zasebnokapitalističnih podjetij in velepossestev v področju Nemčije, Wilhelm Pieck je poudaril, da tako trditve ni mogoče vzeti resno in jo obrazložiti, ker je povsem proti politiki Enotne socialistične stranke, ki noče daljše nacionalizacije niti v industriji niti v poljedelstvu. Razumljivo za vsakogar pa je, da so saboterji in špekulanti strogo kaznovani, kar tudi odobravajo vsi poštene in demokratično misleči državljani vzhodne Nemčije.

Na vprašanje, pred kakšnimi nalogami stoji Enotna socialistična stranka na predvečer konference, ki bo v mesecu februarju, je Pieck odgovoril, da je program te konference zelo važen. Prva točka pro-

grama je mobilizacija stranke za njen boj za mir in enotnost Nemčije proti vojnim hujšakom dalje tudi izvedba dveletnega gospodarskega plana, s katerim se bo povečala proizvodnja in izboljšala življenjska raven delovnega ljudstva. Da bi pa Enotna socialistična stranka lahko izvedla te glavne naloge, mora postati stranka novega tipa, ki se zaveda odgovornosti in ki bo sodelovala z ostalimi demokratičnimi strankami in množičnimi organizacijami. V boj moramo vreči vse demokratične sile, je Wilhelm Pieck nadaljeval svoj razgovor z berlinskim novinarjem, in samo tako bomo lahko ustavili prodiranje monopolističnega kapitala, ki zaslužuje pravice delovnega ljudstva v zapadni Nemčiji.

Na zadnje vprašanje, ali bo v sovjetski okupacijski oblasti Nemčije ustanovljena samostojna vlada, je Wilhelm Pieck odgovoril, da ne pozna nikogar, ki bi imel take namene. Sedanji Nemški ljudski svet v vzhodnem področju okupirane Nemčije ima nalogo, da se bori za enotnost vse Nemčije in za pravičen mir.

Truman predložil kongresu proračunski predlog

Polovica državnih izdatkov za oborožitev ZDA in za vmesavanje v tuje države

New York, (Tanjug). Vestnik ameriškega zunanjega ministrstva poroča, da je predložil predsednik Truman ameriškem kongresu proračunski predlog za proračunsko leto, ki se bo končalo 30. junija 1950.

Ko je Truman na kratko navedel vsebino tega programa, je rekel, da morajo ZDA nadaljevati z močnimi pozitivnimi napori »za dosego miru na svetu in čim večjih uspehov v državi«. V ta namen so določeni v proračunu znatni krediti za izvajanje Trumanove doktrine in Marshallovega načrta, ki jih imenuje Truman »Mednarodne zadeve in finansiranje«.

Proračun določa izdatke v višini 41,9 milijarde dolarjev za proračunsko leto 1950, ali 1,7 milijarde več kot lanski pro-

račun. Ker računajo, da bodo dosegli dohodki 41 milijard, pričakujejo primanjkljaj 883 milijonov dolarjev. Za kritje tega primanjkljaja je predsednik Truman predlagal zvišanje davkov za 4 milijarde dolarjev.

Truman je rekel, da prevladujejo v proračunu za leto 1950, kakor tudi v vseh proračunih po koncu vojne, »izdatki za oborožitev in izvajanje programa mednarodne politike«. Za ta dva namena bo po-

Mandžurija - glavna industrijska baza nove Kitajske

Severni Šensi. Agencija Nova Kitajska poroča:

V šestih tednih po dokončnem uničenju kuomintangskih sil v Mandžuriji se je velikanska kampanja za demokratično obnovo dežele silno razmahnila. Največji mesti Mandžurije Mukden in Harbin sta ponovno postali središči trgovine, industrije in prometa ter središči razvoja, ki spreminja severnovzhodne pokrajine v glavno področje za industrializacijo vse Kitajske.

V mukdenskih državnih tovarnah električnega in kemičnega materiala ter v drugih velikih tovarnah so pričeli s proizvodnjo že en mesec po osvoboditvi. Tovarne niso obratovale ves čas, odkar jih je Kuomintang prevzel od Japoncev. Tudi zasebne tovarne so pričele obratovati. Delavci z največjim navdušenjem večajo proizvodnjo, da bi tako pomagali narodno-osvobodilni vojni in novi demokraciji. Strojni deli in orodje, ki so jih skrivali pred Kuomintangom, so prišli nedotaknjeni v roke ljudske oblasti.

rabljenih 21 milijard ali polovica proračunskih izdatkov. Za izvajanje Trumanove doktrine v Grčiji, na Kitajskem, v Turčiji, Koreji in za Marshallov načrt bodo porabili v tem proračunskem letu 6,7 milijarde. Večino tega zneska bodo porabili za uresničenje Marshallovega načrta. Nato je Truman opozoril, da se ZDA razgovarja z nekaterimi zahodnoevropskimi državami in da bo zahteval pozneje z dopolnilnim predlogom nove kredite za oborožitev teh držav.

Izdatki za oborožitev znašajo v tem proračunu 14,5 milijarde dolarjev, medtem ko so bili, kakor je rekel Truman, v prejšnjem proračunu 11,8 milijarde. V tem proračunu so predlagane najmočnejše vojaške sile, ki jih je ameriški narod kdaj koli imel v mirnem času.

V svoji proračunski poslanici ima Truman posebni oddelek »mednarodne zadeve in finansiranje«, v katerem je obrazložil, predlaga stroške za izvajanje Trumanove doktrine in Marshallovega načrta, okupacijske stroške v Nemčiji in na Japonskem, kakor tudi pričakovane stroške za oborožitev zahodne Evrope.

Varšava. — Tu so podpisali poljsko-norveško trgovinsko pogodbo za leto 1949. Z novo pogodbo bo znatno povečana izmena blaga med obema državama v primeri z lanskim letom. Skupna vrednost izmene blaga znaša 142 milijonov norveških kron. Poljska bo izvažala premog, koks, žito, sladkor ter kemične in kovinske izdelke, uvažala pa bo mast, železno rudo, celulozo, ribe, umetna vlakna, umetna gnojila itd.

Praga. — V narodnem podjetju »Svit« v Gottwaldovu so delavci med dveletnim planom stavili 2,428 racionalizatorskih in novatorskih predlogov, s katerih izvedbo so prihranili nad 46 milijonov kron. Število racionalizatorskih predlogov v letu 1948 se je v primeri z letom 1947 dvakratno povečalo. Na račun nagrade racionalizatorjem so izplačali 1,269.000 kron.

Poljsko informacijsko središče v Pragi

Praga, (IP). V okviru plana vzajemnih češkoslovaško-poljskih stikov, ki ga je določila mešana poljsko-češkoslovaška komisija za leto 1949, je bilo odprto v Pragi poljsko informacijsko središče. Slavnostnega akta otvoritve so se udeležili češkoslovaški minister šolstva, znanosti in umetnosti prof. dr. Zdenek Nejedly, minister informacij in prosvete Václav Kopecky, poljski veleposlanik v Pragi Jozef Olszewski in mnogo češkoslovaških prijateljev Poljske. Veleposlanik Olszewski je v svojem govoru poudaril globoko težnjo po vzajemnem spoznavanju, težnjo, ki izhaja iz razvoja češkoslovaško-poljskega sodelovanja na političnem, gospodarskem in kulturnem polju. Izmenjava informacij in pridobitve v izgradnji novega

življenja bodo postale orožje v boju za boljšo bodočnost narodov obeh bratskih držav. Minister informacij Kopecky je v imenu vlade Češkoslovaške izrazil veliko veselje nad otvoritvijo poljskega informacijskega središča v Pragi in poudaril, da bo češkoslovaško informacijsko središče v Varšavi odprto v marcu, na dan druge obletnice podpisa češkoslovaško-poljske zavezniške pogodbe.

Poljsko informacijsko središče ima v načrtu, da vse Čehoslovake seznanji z življenjem nove Poljske s pomočjo filmov, kulturnih večerov, koncertov in periodičnih razstav iz različnih strok poljskega življenja. Poleg tega je v tem središču bogata čitalnica, v kateri so zbrani vsi poljski časopisi in publikacije.

Ameriški imperializem in Kitajska

(Nadaljevanje.)

V prvi svetovni vojni so bile oči Amerike predvsem uprte v Evropo, Japonska pa je v tem času širila svoje posesti na Vzhodu. Američani so se bali za svoje posesti in so zato vodili med vojno »prijateljsko« politiko proti Japonski. Ko pa se je vojna zmagovito končala za Američane, Angleže in Francoze, so poklicali Japonce na konferenco v Washington. Konferenca je trajala od 12. novembra 1921 do 6. februarja 1922. Američani so poznali japonsko šifro in so na ta način iz japonske delegacije iztisnili maksimalne koristi, ki jih je bilo mogoče iztisniti. Japonska je čutila, da je »veličastno izolirana« in se je zato v prvem času zadržala relativno mirno.

Ko se je leta 1925 začela pod vodstvom Kuomintanga na Kitajskem revolucija proti inozemskim imperialistom — prvenstveno proti Japoncem — in domačim fevdalcem, so mobilizirali Američani vso svojo diplomacijo in religiozne misije, da bi enotno nacionalno fronto razbili. To jim je tudi uspelo. Ko se je odcepil od revolucionarnih sil, je Čangkajšek leta 1927 prosil Američane za pomoč. ZDA so izjavile, da ne bodo nasprotovale, če bo Čangkajšek napadel japonske posesti na Kitajskem. To je bil nož v hrbet nekdanjemu zavezniku — imperialistični Japonski.

ZDA in državljanska vojna na Kitajskem

Predsednik Kom. stranke Kitajske je takole pojasnil progresivni ameriški pisateljici Ann Louise Strong vlogo ameriškega imperializma v svetovni kontrarevoluciji: Ameriški imperialisti nosijo težko breme. Vzdrževati morajo reakcionarje vsega sveta, če jih ne bodo mogli vzdrževati se bo njih hiša podrla. To je hiša na enem samem stebru. Tu je mnogo bolnikov na enega zdravnika, bolezen pacientov pa je neozdravljiva. Še celo penicilin jim ne bo nič pomagal«.

Svetovna reakcija je smatrala Japonce za »stabilizirajoči faktor« (kot je dejal Hearst) na Daljnem vzhodu. Japonci so uživali podporo vse svetovne reakcije, kolikor so se borili proti kitajskim komunistom in progresivnim silam Vzhodne in Južne Azije. Ko pa se je ta »stabilizirajoči« faktor zrušil pod udarci Sovjetske armade in demokratičnih sil Azije, je morala svetovna reakcija najti neko drugo sredstvo.

Po drugi svetovni vojni se je položaj imperialističnih sil na Kitajskem popolnoma spremenil. Predvsem je izpadla Japonska. Na njeno mesto so stopile ZDA, ki so prevzele znaten del japonskih posesti na Kitajskem. Francija je postala kot

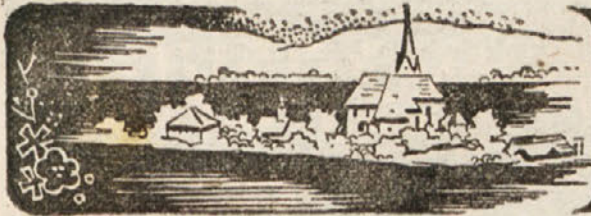
imperialistična sila na Kitajskem brez pomena. Položaj Anglije je znatno oslabil. Anglija je med vojno obljubila Kitajcem, da se bo popolnoma umaknila iz Kitajske, ker jih je s tem hotela pridobiti za borbo proti Japoncem. Toda ni se zgodilo prvokrat, da so angleški lordi dano besedo pogoltnili. Tako so se po drugi svetovni vojni znašle ZDA več ali manj osamljene kot tuja imperialistična sila na Kitajskem. Toda za Ameriški imperializem je nastal nov problem. Postavilo se je vprašanje, na koga naj se naslonijo ZDA na Kitajskem v izvajanju svoje imperialistične politike. Ameriški imperializem se je takoj odločil, da se nasloni na fevdalne in korumpirane kroge, zbrane okoli izdajalca Čangkajšeka. Toda vsa težava je v tem, ker je Čangov režim na trhljih nogah. Imperialisti niso bili na Kitajskem nikdar priljubljeni, še manj pa tisti, ki so jim služili. Kitajska se že celo stoletje budi iz fevdalnega spanja. Toda tuji imperializem ji je doslej onemogočal, da bi izvedla nacionalno demokratično revolucijo in odprla pot svojemu gospodarskemu razvoju. Tako se je ameriški imperializem danes znašel na Kitajskem v položaju, da mora umetno vzdrževati to, kar je zgodovina že zdavnaj obsodila na propad. Razen na smrt obsojenih fevdalcev na Kitajskem ni drugih sil, ki bi bile pripravljene služiti tujemu imperializmu. V tem je nelogičnost in nevdržnost ameriškega in reakcionarne-ga stališča na Kitajskem.

Takoj po vojni so mislili Američani, da bodo z vojaško silo naglo obračunali s kitajskim ljudstvom, ki se je dvajset let junaško borilo v revoluciji in skoraj petnajst let v protijaponski vojni. Američani so igrali izredno hinavsko vlogo v podpihovanju državljanske vojne na Kitajskem. Z besedami so bili neprestano proti državljanski vojni, toda dejanja so izgledala drugače. Zato moramo pogledati predvsem dejstva, da bomo lahko pokazali pravo vlogo Amerike v državljanski vojni na Kitajskem.

Američani finansirajo Čangajškovo vojsko. Odkar je Čangajšek začel po letu 1942 napadati komuniste so mu Američani poslali denarno pomoč v skupni vsoti 3 milijonov 600 dolarjev. To pomeni, da je plačal vsak ameriški davčni obveznik 23 dolarjev za kontrarevolucijo na Kitajskem. Po Trumanovem poročilu, ki ga je podal 14. junija 1946, so poslale ZDA Čangajšku samo na osnovi zakona o posojilu in najemu, ki je bil sprejet dne 11. marca 1941 ko je Čang že napadel komuniste, 1.335.632.000 dolarjev. Od te vsote so poslali Čangu do 30. septembra 1945 631 milijonov dolarjev. Ko pa se je po vojni Čangajšek obrnil samo proti svojemu narodu in začel državljansko vojno, so mu v enem letu poslali Američani 700 milijonov dolarjev, to je znatno več kot ves čas protijaponske vojne.

(Dalje prihodnjic)

Po naši zemlji

Nevzdržne razmere na ljudski šoli v Zgornjih Libučah

Čas je, da opozorimo javnost na nevzdržne razmere na ljudski šoli v Zgornjih Libučah. Nujnost, da bi se otvoril še en razred je nastala že davno. Toda šolska oblast potrebe še ni uvidela in je šola še danes enorazredna. Otroci so prisiljeni, da jih sedi po sedem v eni klopi, kar pouka nikakor ne pospešuje. Tudi primerne prostora za telovadbo ni, ki bi bil nujen za zdrav razvoj in napredek šolske mladine. Za otvoritev drugega razreda in telovadnico na libuški šoli ni prostora.

Toda dovolj prostora je za stanovanje posameznikom in celo bivšim nacistom, ki že davno ne spadajo v šolske prostore. V šolskem poslopiju stanuje še vedno žena bivšega nadučitelja Šešarka. Nadučitelj Šešark je v zelo dobrem in nepozabnem spominu iz časov hitlerjeve strahovlade. On je krepko pomagal pri preganjanju in izseljevanju slovenskih družin. In bržkone je to zasluga, da šolskim oblastem

ne pade v glavo, da bi odstranili iz šolskega poslopija ostanke fašistične družine, čeprav se prostori nujno potrebujejo za otvoritev drugega razreda. Je razumljivo, šolske oblasti nimajo interesa na izobrazbi slovenske mladine. V njihovem interesu je, da ostane neumna, zabita in tako razpoložena za njihove ponemčevalne namene. Največ njihovih pripadnikov izvira iz neizobražene mase naroda. V to svrhu je bil na libuški šoli nameščen tudi nadučitelj volksdeutscher iz Kočevja, J. Primosch. Jasno je, kakšni so uspehi vzgoje slovenske šolske mladine od učitelja, ki sovražil slovenski rod in slovenske mladine ne ljubi.

Zal, so razmere tudi na drugih, šolah Slovenske Koroške neugodne in nepovoljne, zaradi tega je naša zahteva prej ko slej po slovenskih ljudskih šolah, po narodnih učiteljih, po slovenskem učiteljsku in gimnaziji.

težo življenja kot mož značaja; kot tak je bil pripravljen tudi nastopiti za blagor svojega naroda z vso svojo močno osebo. Ne z velikim hrupom, bil je miren človek, a s vso svojo mirno odločnostjo je izpovedal vsakomur svojo narodno prepričanje, neustrašeno je upal stisniti pest in se zastaviti za pravice svojega rodu. Z njim smo izgubili korenino, ki je bila nekdanj opora ne samo nam sosedom, temveč tudi vsemu slovenskemu živlu naše vasi in naše občine v vseh težkih letih preteklega časa, pretrpete krivice in hudega nasilja.

V črnem krilu domače zemlje bo počivalo njegovo izmučeno telo, a svetel bo ostal njegov spomin med nami, nas sremiljal v vsem življenju in nas bodril k poštenju in delanju, s katerimi nam je dal zgled kot človek in kot narodnjak. Naj bo mu zemlja, katere svobode sam ni več pričakal, lahka, naj mirno spi ta zadnji svoj počitek.

Nekaj teh misli naj bo v dopolnilo tega, kar se je na grobu zamolčalo; — ker duša tega dragega pokojenca je bila slovenska, njegovo preprosto in zvesto srce je v veliki ljubezni utripalo za našo rodno zemljo, za naš slovenski narod.

ZAHVALA

Sosedom, mladincem in vsem, ki so kakorkoli pripomogli pri obnovitvi mojega gospodarskega poslopija se tem potom najiskrenejše zahvaljujem!

Jelen Franc, pd. Volnat
Zgornje Libuče

Sv. Katarina

Tudi od nas se hočemo od časa do časa oglasiti v našem listu, da poročamo naše novice in potožimo naše težave. Naše ljudstvo je delavno. Staro in mlado gara od zore do mraka, da pridela svoj pičli vsakdanji kruh za svoje družine in še za prisilno oddajo. Naš sosed je bil prisiljen v poletju oddati tri mesece starega telčka in ni mu pomagal noben priziv. Drugi je moral oddati v poletju kravo in zaradi tega ni mogel izpolniti predpisane oddaje mleka. In kaj se je zgodilo. Naložili so mu kazen, ker si pač ni mogel pridržati vime-na, da bi še dalje teklo mleko. Za malega posestnika je oddaja živine zares obupna. Izpraznili mu bodo hleve in ga spravili na kant. Tukaj bo res treba resne pomoči, ki je mogoča edino le v tesni povezavi slovenskih kmetov v svoji stanovski organizaciji Kmečki zvezi, ki dosledno zastopa kmečke interese.

Pa smo kljub vsem težavam s požrtvovalnostjo postavili na podružni cerkvi Sv. Katarine novo škodljivo streho. Zasluga gre g. župniku Pavlu Kanaufu, cerkvenim ključarjem, mizarškemu mojstru in drugim sodelavcem. K uspehu je pripomogla tudi od naših deklet pripravljena, dobro obiskana tombola, ki je vrgla lep dobiček. Priznani slikar iz Lipe pri Vrbi, Tomaž Floriančič, je notranost cerkve okusno poslikal in je umetno delo napravilo na vse najboljši vtis. Nimamo pa še zvona, da bi mogel naš mežnar Jeklen zvoniti.

OBJAVA

Kmečka zveza za Slovensko Koroško ima v petek, dne 28. januarja 1949 v Beljaku v gostilni Krapfenbacher, Perraustrasse 33 okrajni občni zbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško za okraj Beljak.

SPZ naznanja:

Ljudske univerze:

Št. Vid v Podjunu, dne 22. januarja 1949 ob 18. uri pri Piceju (pd. Vogl) v Št. Pri-možu: »Zgodovina slovenskega naroda«.

Sveče, dne 22. januarja 1949 ob 19. uri pri pd. Krznarju v Svečah: »Naši veliki pesniki in pisatelji«.

Hodiše, dne 22. januarja 1949 ob 20. uri v društvenem domu: »Kako si ohranimo zdravje«.

jasnil, zakaj so stroji potrebnejši kakor obleka.

Torej obleka ni potrebna? Zakaj se pa torej še oblačiš? me je zavrnil. Pa še kako je potrebna! Vidiš, prav zaradi tega, ker je tako zelo potrebna, so potrebnejše mnoge druge reči — stroji na primer, saj brez strojev ni mogoče izdelovati oblek.

Kakor da nimamo strojev! je ugovarjal.

Seveda jih imamo! Nekaterih strojev še sploh ne izdelujemo, zato jih moramo uvažati ter plačevati s pšenico — ti pa ješ polento. Drugi stroji, kolikor jih pač imamo, so pa zastareli — delajo počasi in slabe izdelke. Kaj pa stroji, ki izdelujejo — stroje? Delavec mora vedeti, če bi tega nihče drug ne vedel, kakšen pomen imajo orodni stroji. Tovariši kovinarji bi ti to lahko pojasnili. Orodni stroji so temelj lahke industrije, toda ne le lahke. Tudi težka industrija potrebuje stroje in naprave. Kaj pa praviš ali so n. pr. potrebne turbine za elektrarne ali niso? Takšne turbine bomo zdaj začeli izdelovati v Ljubljani v »Litostruju«. Vidim, da te vse to ne zanima dovolj. Toda, če boš hotel zabavljati tako, da bo kaj zaleglo, če boš hotel izboljševati, kar ti ni všeč — se boš moral seznaniti z vsemi takšnimi »malenkostmi«. Ne bo ti škodovalo, če boš vsaj prebral zakon o naši petletki. Delavec je ponosen ustvarjalec, ki preoblikuje svet, ne pa neveden zabavljaj. Slabo zabavlja, kdor nič ne ve, še slabše pa tisti, ki noče nič vedeti, a govori, ka-

KAJ ŠE DOBIMO

Na živilske nakaznice 49. dodelitvene periode dobimo še naslednja živila:

kruh

1000 gramov na odrezke: E 17, 18, 19, 117, 118, 119, 217, 218, 219, 317, 318, 319; — Jgd 17, 18, 19, 117, 118, 119, 217, 218, 219, 317, 318, 319; — K 17, 117, 217, 317; — 411, 412, 413;

pšenična moka

600 gramov na odrezke K 14, 114, 214, 314; — Klk 14, 114, 214, 314;

150 gramov na odrezke: E 14, 114, 214, 314; — Jgd 14, 114, 214, 314; — K 14, 114, 214, 314; — 414;

olje

100 gram. na odrezke: E 23; — Jgd 23;

mast

200 gramov na odrezke: E 24, 25; — Jgd 24, 25; — K 24;

ovseni kosmiči

800 gramov na odrezke: K 21, 121, 221; 321; — Sst 808.

1300 gramov na odrezke: K 21; 121; 221; 321;

sladkor

1100 gramov na odrezke: E 15, 115, 215, 315; — Jgd 15, 115, 215, 315; — K 15, 115, 215, 315; — Klk 15, 115, 215, 315; — E 401;

in še

400 gramov sladkorja na odrezke: 912 za nastajajoče in doječe matere;

300 gramov sladkorja na odrezke: 505, 501 na izkaznico Jgd od 14 do 18 let.

Na odrezke: E 18, 19, 118, 119, 218, 219, 318, 319; — Jgd 18, 19, 118, 119, 218, 219, 318, 319; — 412 in 413 je mogoče dobiti namesto 1000 kruba 600 gramov pšenične moke.

Rešitev križanke „Zvezda“

1 (186) z dne 1. I. 1949

Vodoravno: 1 Mira; 5 Tito; 9 Ilija; 10 ogel; 11 ol; 12 Ana; 15 as; 17 sol; 19 re; 20 Eda; 21 šl; 22 Ev; 23 si; 25 VIM; 27 Amerika.

Navpično: 1 milo; 2 il; 3 rja; 4 aa; 5 to; 6 igla; 7 te; 8 olja; 13 maršal; 14 klavir; 16 sel; 17 se; 18 Odes; 24 mir; 25 ve; 26 mi.

Izmed rešitev križanke »Zvezda«, ki smo jih prejeli, ni bila pravilna nobena, zato tudi nismo mogli razdeliti predvidenih nagrad.

Potrudite se, da boste pravilno rešili križanko, ki smo jo priobčili v zadnji številki. Sicer je malo težja, kakor zadnja, če pa se boste potrudili, bo pa tudi šlo.

FRANCE SLOKAN

POVEST O BELEM KRUHU

Začudil se je: Prav je torej, če zabavljam? Seveda, sem dejal. Človek ne sme biti nikdar zadovoljen. Zadovoljnost je konec napredka. Zadovoljen je prašič, ki se sit zavalja v lužo in ga ves svet nič ne zanima. Zabavljalva torej! Hočeš torej novo obleko? Čevlje? Več obleke in čevljev? Boljšo hrano? Lepše stanovanje? In sploh kaj še? Ali bi pa bil morda zadovoljen že s tem?

Kdo bi pa ne bil! je odgovoril.

Ne verjamem! Ko boš imel vsega v izobilju, boš tudi bolj izobražen ali »kulturn«. Zanimal se boš za marsikaj, česar ti zdaj ni mar. Povsod boš odkrival, da bi bilo treba kaj spremeniti — izboljšati.

Molčal je, najbrž me ni razumel.

Zdaj ti ni prav, da naše tovarne še ne izdelujejo vsega »dovolj«, da je premalo tekstilnega blaga in čevljev. Nekoč ti ne bo prav, ker vsaka družina še ne bo imela televizijskega aparata, s katerim je mogoče gledati v daljavo kakor zdaj poslušamo iz Amerike, Azije, Avstralije, kaj tam govorijo — po radiu. Zdaj ti ni všeč,

da so nekateri tovariši zavednejši, nekoč pa ne boš zadovoljen, če ne bodo zavedni vsi delavci.

Jaz nisem zaveden? se je takoj razburil.

Ne še dovolj. Lahko bi bil zavednejši in bil bi, če bi se zavedal, kako se vrtijo vsa kolesa, ki poganjajo stroj »narodno gospodarstvo«. Pa saj nisi sam kriv. Prej je bilo tako, da delavec ni smel misliti, pa tudi utegniti ni. Zdaj prihaja na sestanke in tisti, ki misli, se priglasijo k besedi. Vendar se pogosto še ne znamo pogovoriti z njim.

Tako je! je naglo pritrčil.

Vidiš, tako je, da so se nekateri delavci naučili samo pritrjevati: »Tako je!« — ali molčati, ko mislijo, da ni »tako«. Če bom zdaj rekel, da je izdelovanje strojev bolj potrebno kakor tekstilnega blaga in obutve, ali boš pritrčil: Tako je! — ?

Torej rajši molčiš, zabavljal boš pa drugič, ko se boš pogovarjal s kom, ki ti ne bo ugovarjal. Ko bosta tako zabavljala sama zase, vama seveda ne bo nihče po-

kor da vse ve. Če si mi to zameril, si samo dokazal, da nisi zaveden.

7. Zakaj pa le v Bosni?

Zakaj pa gradijo vse samo v Bosni? je godrnjal meščan. Pred vojno so vlekli vse v Beograd, zdaj pa samo Bosna in Bosna! Že drugo veliko železnico so gradili v Bosni. Menda tudi rudnike odpirajo le v Bosni. Tovarne zidajo — Bosni.

Z meščani se nerad prepiram, ker navadno vedo vse že sami in jim ne more nihče nič dopovedovati. Prepričaj se le zato, da bi dokazali, kako imajo vse prav le oni.

Vprašal sem torej meščana neumno, kakor je pač treba govoriti s takšnim gospodom:

Zares, zakaj ne odprejo na Ljubljanskem barju nobenega rudnika?

Če bi bilo Ljubljansko barje v Bosni, bi ga že zdavnaj odprli! je siknil meščan. Tam bi takoj investirali vanj kakšno milijardo. Vse prste bi si obliznili za takšnim barjem! Kdo ve, kaj se še skriva v njem.

Da, sem pritrčil, na primer barit.

Seveda mi je takoj posegel v besedo: Katero barje na svetu da boljši barit kakor naše! Toda preden bodo ti naši ignoranti to konstatirali! — Naš meščan silno čišla tujke. — Bo že moral priti kdo drug, ki bo začel eksploatirati ljubljanski barit! V starih časih so v vsaki pošteni ljubljanski hiši kurili z baritom. (Dalje.)

NOVE PROGE

Dar ljudstva in njegove mladine socialistični domovini

V FLRJ je bilo do konca leta 1948 danih v promet 1941,32 km novih železniških prog. Letno zgrade 375 km prog.

V dvaindvajsetih letih obstaja prejšnje Jugoslavije je bilo zgrajenih 1102 km novih prog, kar pomeni, da so jih zgradili na leto 50 km. V FLRJ je bilo torej v treh letih zgrajenih toliko novih prog, kot so jih v stari Jugoslaviji zgradili v dvajsetih letih.

S prehodom v prvo leto petletke je zavzela gradnja prog in obnova starih v Jugoslaviji širok razmah. V letu 1947 je bilo zgrajenih 275 km novih prog. Največja proga v tem letu je bila

proga Šamac — Sarajevo

Maršal Tito je dejal mladini 1. januarja 1947 naslednje: »Gradnja novih železniških prog, novih cest, novih tovarnih in rudnikov, novih zgradb čaka tudi na tvojo pomoč v letu 1947.«

1. aprila 1947 je že 886 domačih in 35 tujih delovnih brigad pričelo borbo za vsak korak zemlje, kjer je morala teči proga.

32.911 udarnikov, 530.000 postavljenih pragov, 520.000 kub. m zemlje, grajene v nasipe in 850.000 izkopanih usekov ter še 17 postavljenih mostov v dolžini 2.267 metrov so bili dokaz, s kakšnim elanom je mladina delala pri zgraditvi te proge.

17. novembra leta 1947, 12 dni pred obvezo, je šel po progji prvi vlak, kmalu za njim pa na tisoče vagonov premoga za jugoslovansko industrijo.

V Sloveniji so med tem časom gradili novo progo med Preserjem in Borovnico. V Beogradu pionirsko progo, prav tako v Zagrebu.

Zadnja proga, zgrajena v letu 1947, je bila proga Boljana — Kreka. Do konca leta 1948 je bilo zgrajenih 637,32 km novih železniških prog oziroma toliko, kolikor jih je stara Jugoslavija zgradila v 12 in pol letih.

13. julija 1948 je preko globokih usekov, iz predora v predor med soteskami, skozi katere se vije reka Zeta, prešel prvi vlak na progji Nikšič — Titograd. Ta proga ni dolga in s svojimi 56 km dolžine je v primeru s progo Šamac — Sarajevo precej kratka. Toda kdor se je peljal po progji, kdor je videl to velikansko delo, ta se vpraša, kako je bilo mogoče, da so jo zgradili v pičlih treh mesecih.

Progo Kuršumlja — Priština, ki so jo pričeli graditi že pred vojno in ki je največjega pomena za Kosovo in Metohijo, so odprli 7. julija 1948.

Iskustveni, lastniki in založniki: Dr. Frane Petek, Velikovec. Glavni urednik: Franjo Ogrja, odgovorni urednik: Franco Kouzlnik, oba Celovec, Salmstrasse 6. Uprava: Celovec, Völkermarkter Straße 2, svetilna 21. Dopolni se na pošto na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1, P. O. Schloßhof 273. Tiskar: »Kärntner Volksverlag G. m. b. H.« Celovec, 10.-Oktober-Straße 7.

Takoj nato pa so otvorili tretjo progo med Ljubijo in Brežicami. Prav tako je bila dana v promet tudi proga Bosut — Bjelina.

Na jugoslovanski državni praznik, 28. novembra je en dan pred dano obvezo pripeljal prvi vlak iz Kučeva v Brodice.

Po 120 km dolgi progji Bihač — Knin, ki bo po dolini Une vezala glavno jugoslovansko progo Beograd — Zagreb po najkrajši poti z morjem.

Z izgradnjo proge Grubinčevo polje — Bastaj v dolžini 14 km in pionirsko progo v Skoplju in Sarajevu bo naloga za drugo plansko leto popolnoma končana. Poleg izgrajenih prog, ki so bile predvi-

dene v planu, so v dveh letih zgradili tudi celo vrsto manjših prog

kakor Duboštnice, Careva Čuprija. Bila Vrbica, Nova Kreka — Tuzla, Šabac — Koviljača, Pančevski Rit — Beograd, Stalle — Lupoglav, Lupoglav — Raša, proga Sežana — Dutovlje so dne 21. decembra izročili prometu.

Vsaka nova proga je bila in bo velika šola za njene graditelje, vir novih kadrov in istočasno kovačnica bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov.

Nove proge, ki so jih zgradili in ki jih še grade v Jugoslaviji, predstavljajo znoten prispevek k izvršitvi petletnega načrta in k izgradnji socializma.

1.000 km NOVIH CEST

Gospodarska zaostalost Jugoslavije se je jasno videla pred vojno tudi v zelo slabih prometnih zvezah. Najvažnejši centri države so bili povezani s slabimi cestami in železniškimi progami. Petletni načrt razvoja državnega gospodarstva predvideva tudi temeljito rekonstrukcijo prometne mreže. Od celokupnih investicij v petletnem planu bo izdelanih 25 odstotkov za promet. Velik del te vsote bodo uporabili za gradnjo in vzdrževanje cest. Med petletko bo dobila Jugoslavija 1.000 km novih cest. Petletni plan tudi predvideva, da bodo v prometnem oziru vse ljudske republike izenačene.

Slovenija ima v primeru z drugimi republikami še najboljšo cestno mrežo. Vendar pa so bile že takoj po osvoboditvi podvzete obširne mere za nadaljnji razvoj te mreže.

Eno izmed osnovnih del bo

moderniziranje glavne in najvažnejše prometne zveze Maribor — Trst.

Ta prometna žila bo dolga 253 km in bo imela tudi mednarodni pomen. Med tem letom so razširili in modernizirali cesto na progji Celje — Maribor, lansko leto pa je bilo končano betoniranje na cesti Ljubljana — Vrhnika (18 km). Letos bo do konca leta opravljeno veliko število del v nadaljevanju ceste med Vrhniko in Logatcem. Poleg teh del so modernizirali cesto Bled — Gorica in zgradili novo cesto Št. Peter — Nova Gorica.

V LR Srbiji je vojna pustila na prometnih zvezah globoko sled. Tako je bilo od 18.30 km mostov iz leta 1940 uničenih 603 mostov v dolžini 16,28 km. Poleg tega je bilo poškodovanih 10.790 km cest.

Pred petletko so zgradili in popravili že precejšnje število cest, v prvem letu petletke avtocesto Niš — Piro, ki se sedaj nadaljuje do Beograda in spaja tako srednjo Evropo z jugovzhodom, oziroma s Sofijo in Carigradom.

V letu 1947 so zgradili cesto Beograd — Čent, ki spaja Srbijo z Banatom. V Sr-

biji so zgradili 53 km novih cest in prevaljali 36 km.

Petletni plan bo

dal LR Hrvatski 2.700 km novih cest za težki promet.

Dosedaj je bila zgrajena moderna cesta Zagreb — Karlovec, v Gorskem Kotaru so obnovili ceste, prav tako v hrvatski Istri, po Slavoniji, v predelu Plitvičkih jezer.

Število gledališč se je podvojilo

Gledališka umetnost v novi Jugoslaviji kaže od dni po osvoboditvi velik napredek, zlasti če jo primerjamo z razmerami v stari Jugoslaviji. Medtem ko je danes v Jugoslaviji 47 poklicnih in polpoklicnih gledališč, jih je bilo leta 1939 vsega skupaj 24. Medtem ko je nastopalo leta 1939 po raznih gledaliških samo 20 diletantskih skupin, danes v njih nastopa 3.172 skupin. To število pa iz dneva v dan raste.

V Sloveniji sta bili takoj po osvoboditvi odprti samo dve gledališči. Prihodnje leto je pričelo delovati še 6 poklicnih gledališč, sedaj pa je njihovo število naraslo na 8.

V Srbiji je bilo leta 1945 6 poklicnih in 5 polpoklicnih gledališč. V letu 1946 je njihovo število že naraslo na 8 poklicnih in 7 polpoklicnih. Leta 1947 se je njihovo število dvignilo na 14 poklicnih in 8 polpoklicnih. Istega leta je bilo tudi osnovano Glavno jugoslovansko dramsko gledališče v Beogradu.

V Hrvatski je leta 1945 delovalo 7 poklicnih in dvoje polpoklicnih gledališč. V letih 1946 in 1947 se je njihovo število povečalo še za eno poklicno gledališče.

V Bosni in Hercegovini deluje dvoje poklicnih gledališč, v Makedoniji tri. V Črni gori pa eno.

Iz teh podatkov vidimo, da se je število poklicnih gledališč dvignilo od 20 na 30, polpoklicnih pa od 7 na 17.

Ob Jadranskem morju delajo turistično cesto. Z vsemi cestami, ki jih še grade in bodo še zgradili, se bo prometna mreža popolnoma spremenila. To bodo nove ceste Beograd — Zagreb, Beograd — Bjelovar, Osijek — Vukovar — Novi Sad, potem pa še cesta, ki je narejena do Karlovca in se bo nadaljevala preko Plitvic na Korenico in Split.

V Makedoniji bodo zgradili 115 km novih cest

v petih letih. Dosedaj so postavili 383 mostov. Poleg teh pa jih bodo postavili še 26 novih ter popravili 900 km cest. V prvih dveh letih so v Makedoniji popravili ceste, ki so bile poškodovane zaradi vojne.

Največje delo petletke pa je prometna žila med Beogradom in Zagrebom

76.500 brigadirjev je s svojim delom prispevalo, da so to cesto odprli za promet od Beograda pa do Sremske Mitrovice.

Da so ceste v FLRJ spravili v normalno stanje in da imajo celo večjo kapaciteto, kot so jo

imele leta 1941 se je zahvaliti prostovoljnemu delu

članov, masovnih organizacij, ko so dali osnovno delovno silo v dosedanji izgradnji jugoslovanske cestne mreže ter pravilni skrbi ljudske oblasti za rešitev velike naloge, ki so si jo postavili, da izboljšajo dosedanjo prometno mrežo, žalostno zapuščino prejšnje države.

Sporedno z dvigom števila gledališč, raste tudi število gledalcev, kakor tudi število gledaliških predstav. Tudi tu moramo primerjati njihovo današnje moč z letom 1939. Medtem, ko je bilo danih v tem letu 4.233 predstav z 1.421.303 gledalci, je bilo v letu 1947-48 danih 6.887 predstav, katere je videlo 3.080.022 gledalcev. To pomeni, da se je število gledalcev povečalo dva in pol krat.

Repertoar jugoslovanskih gledališč je izredno bogat. Samo v letu 1946-47 so predvajali 74 del domačih in 111 del tujih dramskih piscev, kakor tudi 7 oper domačih skladateljev, 29 oper tujih skladateljev in 12 baletov domačih poleg 10 baletov tujih kompozitorjev.

V repertoarju dramskih predstav so bili največ zastopani med inozemskimi pisatelji ruski avtorji (59), sledili pa so jim po vrstnem redu Angleži, Francozi, Madžari, Italijani itd. Od del tujih skladateljev je bilo največ Italijanov (12), sledili so jim Rusi (6), Francozi (5), Čehi (3) in po en Flamec, Nemeč in Avstrijec.

V kulturnem življenju narodnih manjšin igra gledališka umetnost tudi veliko vlogo. Danes deluje v Jugoslaviji »Madžarsko nar. gledališče«, »Stalna italijan-slov. drama« na Reki, potem pa še 35 bolgarskih diletantskih, 33 slovaških, 16 romunskih, 8 italijanskih in 6 rusinskih.

Ivan Cankar JERNEJ in njegova HLAPEC PRAVICA

Ali pa da se mi je na sedmini zahotelo komedij in burk? Tako je, hlapec: potrla me je smrt očetova, ampak tehničar je bila pravična, poleg bridkosti je bila tolažba. Nikoli nisem bil gospodar, zadnji hlapec sem bil, poleg pastirjeve je ležala moja žlica. Ti, hlapec, si bil moj krivični gospodar; tvoj pogled povelje, tvoja beseda ukaz. Jaz pa sem te videl v svojem srcu, kako boš prosil na mojem pragu, in užival sem sladkost... Vam vsem je bil gospodarjev gospodar, še vi uživajte sladkost: pastir, odprti mu duri na stežaj! Pastir je šel in je odprl duri na stežaj. Jernej se ni ganil ne prestopil.

»Ne stoj tam kakor lipov bog! Gani se! Jernej se je vzbudil kakor iz hudih sanj; pa mu ni bilo nič bridko, nasmehnil se je. »Sitar, Bog je naredil postave, ti jih ne boš premaknil! Pot, ki je kanil s tvoje glave čela, je tvoj — to je postava! Ne bom prosil postelje, ki sem jo sam postlal, ne bom beračil kruha, ki sem ga sam pridelal in vmesil! Legel bom na posteljo in ne bom nič vprašal, posegel bom po kruhu, nič ne bom prosil! To je postava in pravica. Vi pa primite za žlice, ne bodi vas sram ukradenega kosila, nič vas ne bodi sram, da niste čakali na go-

spodarja in na njegov očenaš; usmiljen je, brez zlobe — zakaj njegova je pravica in postava!«

Tako je govoril Jernej. Tamn pa je bil Sitarjev obraz, njegova beseda je bila hitra in osorna, mrko je gledala družina.

»Pojdi brez prerekanja; odprte so duri, nizek je prag!«

Še se je ozrl Jernej, dolgo se je oziral, ni srečal pogleda, ki bi mu rekel zbogom. In hudo se je storilo Jerneju.

»Svatujte, ljubi moji! Odprta vam je hiša, odprti vam je hram in tudi kašča vam je na stežaj odprta. Jemljite in gostite se! Jaz pa se povrnem k vam s pisano pravico, podpisano in zapečateno; zakaj Bog ne laže in tudi postave ne lažejo. In kadar se povrnem, ljubi moji, takrat bodi ljubezen med nami in krščansko usmiljenje!«

Rekel je in je šel.

IV

Napetil se je k županu, ki je bil krčmar v Dolini. Spotoma je srečal človeka, ki ni bil ne gospod, ne študent, ne hlapec; oblečen je bil v črno, nosil je brado, vedel je to in ono, drugače pa je bil malo-

priden človek, ki ni imel ne doma ne ljudi; prikazal se je časih, ker je bil rojen na Betajnovi, ki pa je nenadoma izginil bog vedi kam; tudi vere ni imel in se ni odkrival pred cerkvijo.

»Povprašam ga, nevernika!« je pomislil Jernej in ga je ustavil.

»Bog daj, Gostačev!«

»Bog daj, Jernej!«

»Ti, ki si učen in poznaš postave: tole mi povej! Štirideset let sem delal, postavil sem hišo, s svojim potom sem pognojil polje in senožet: čigav je dom?«

Črni študent je samo privzdignil obrvi in je molčal.

»Takole je torej, premisli: štirideset let sem delal na tem svojem domu; če tam poklekneš, natanko pogledaš grudo, pa boš videl da je moja, pa boš spoznal mojo kri. Tudi če pogledaš na hišo, te bodo v mojem imenu pozdravljala tista zelena okna... Kako torej misliš?«

Študent je strmel in molčal.

Jernej je upognil hrbet globoko, nagubančil je čelo in je položil kazalec na kazalec, da bi natanko razložil in razkazal.

»Tako je namreč! Prišel sem pred štiridesetimi leti — od kod? Iz Resja, se mi zdi — iz Resja sem prišel! Preveč nas je bilo, pa sem se napolil: dolgo je že, tudi ne sanja se mi nikoli več, ne o materi ne o bratih; in če bi nama zdajle prišli naproti, bi jih ne pozdravil... Glej, in sem prišel in sem ustvaril tisti dom — tja poglej, tja pod klanec!«

Študent je pogledal in se je začudil.

»To je Sitarjevo... tam!«

»Katerega Sitarja, vprašam? Kod si se klatil, da ne veš? Umrli je, včeraj smo ga pokopali! Jaz sam sem še ostal! poslednji gospodar!«

»Kam se je izgubil mladi Sitar?«

»Ozri se tam stoji, pred hišo; poznam ga ker stoji tako moško... Bog varuj, nič hudega o njem: dober delavec bi bil, le malo preveč pije in nagle jeze je... Nikoli ga ne bom podil od hiše; naj se ščeperi v božjem imenu, saj je mlad!«

»Kako bi ga podil od hiše? On je gospodar po očetu.«

Jernej je nejevoljen stresel z glavo ter je široko zamahnil.

»Kaj blebečeš, puhla učenost? Nisem te zato ustavil na cesti!... Dedič in gospodar po očetu — šega je, tudi pravica morda, Bog bo že vedel. Ampak to je eno. Ali drugo je: štirideset let je delal Jernej, štirideset let je Jernej zidal, Bog je blagoslovil Jernejevo delo, da je obrodilo obilen sad, stoter in tisočeren. Čigavo je delo, čigav je sad? — to mi zdaj povej! Katera posvetna postava in katera božja zapoved je naredila da nimam, kamor bi legel, ko sem nakosil sena, da bi bila, če ga nakopičim gora višja do Ljubljanskega vrha? In da nimam skorje kruha, ko sem napolnil in nabasal egiptovske hrame z ržjo, pšenico in ajdo? Učenuk, to mi zdaj povej?«